

Συντάκτης:

Ημερομηνία Δημοσίευσης: 31/10/2010

Οι φανατικοί του νεοφιλελευθερισμού διαλύουν το Δημόσιο Πανεπιστήμιο και καταλύουν το Σύνταγμα

*ΝΙΚΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ**

Θα ξεκινήσω αναφερόμενος σ' ένα παράδειγμα, ασήμαντο για τα ήθη μας αλλά ενδεικτικό των όρων της κακοδαιμονίας που μαστίζει τα καθ' ημάς. Όταν κάποια πανεπιστημιακά Τμήματα αποφάσισαν να δημοσιεύουν στους διαδικτυακούς τόπους των ΑΕΙ τα πρακτικά των εκλεκτορικών σωμάτων και τις εισηγητικές εκθέσεις για τις εκλογές ή τις εξελίξεις των μελών ΔΕΠ, πανεπιστημιακοί παράγοντες σε συνεργασία με τους πολιτικούς τους προστάτες, υπαγόρευαν στην Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων την απαγόρευση της καλής αυτής πρακτικής διότι, όπως υποστηρίχθηκε, η δημοσίευση μιας αυστηρά επιστημονικής κρίσης προσβάλλει «ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα». Υποβολείς αυτής της απαράδεκτης στάσης είναι οι σημερινοί υπέρμαχοι των ποσοτικών «αξιολογήσεων» (όπου δεν χωράει τίποτα ποιοτικό) και της «αξιολογικής κατάταξης» Τμημάτων και ΑΕΙ βάσει πιστοποιήσεων που χορηγούν εργολάβοι και εταιρείες «διασφάλισης ποιότητας».

Εδώ και πολλά, δυστυχώς, χρόνια το πολιτικό σύστημα και οι κομματικές εξουσίες αντιμετωπίζουν το Ελληνικό Πανεπιστήμιο με τους τρόπους που διαχειρίστηκαν τις κρατικές επιχειρήσεις και τις οδήγησαν στην καταστροφή και στην εκποίηση στους κερδοσκόπους. Η ανάπτυξη, θέλω να πω, και η χρηματοδότηση των ΑΕΙ υποδουλώθηκε επί δεκαετίες στις πελατειακές μέριμνες ή στις ιδεολογικές εμμονές των κυβερνώντων. Από τη δεκαετία του 1990, η διάλυση και η βεβιασμένη και παρά φύση μίωση των «παραδοσιακών» Τμημάτων γέμισε το πανεπιστημιακό τοπίο με θνησιγενή τμήματα τιποτολογίας, αποκομμένα από το ακαδημαϊκό και ερευνητικό περιβάλλον. Στην αρχή, κύκλοι του καθηγητικού κατεστημένου, σε άμεση συνέργεια με την πολιτική εξουσία, άνοιξαν νέα τμήματα στα παλιά κεντρικά πανεπιστήμια, όπως ανοίγει κανείς ένα ψιλκατζίδικο. Έπειτα, παράγοντες των τοπικών κοινωνιών σε άμεση σύνδεση με την πολιτική εξουσία και καθηγητικούς κύκλους, δίχως μελέτη και ουσιαστικές υποδομές, γέμισαν με πανεπιστημιακά και τεχνολογικά ιδρύματα και τμήματα τις εκλογικές περιφέρειες επιφανών κυβερνητικών στελεχών.

Ακόμη, όμως, και τα θνησιγενή αυτά Τμήματα, κυρίως εκείνα των περιφερειακών ΑΕΙ, στηριγμένα στον «πατριωτισμό» των διδασκόντων τους (μεγάλο μέρος των οποίων είναι συμβασιούχοι οι οποίοι, δυο-τρεις και τέσσερις μαζί, μοιράζονται έναν μισθό λέκτορα που καταβάλλεται με πολλών μηνών καθυστερήσεις), κατόρθωσαν στα χρόνια που ακολούθησαν να δημιουργήσουν ένα επιστημονικό περιβάλλον που, στις περισσότερες περιπτώσεις, υποστηρίχθηκε από επιστημονικές και ερευνητικές κοινότητες οι οποίες, με τα χρόνια, Κατόρθωσαν να ξεπεράσουν σε απρόσμενο βαθμό τις καταγωγικές αδυναμίες των πανεπιστημιακών μονάδων όπου υπηρετούν.

Ο Νόμος πλαίσιο του 1982, παρά τις δεδομένες και φυσιολογικές για την εποχή ανεπάρκειές του, λειτούργησε προωθητικά για τα Ελληνικά ΑΕΙ. Είχε, όμως, και αρνητικά παρεπόμενα που συνδυάστηκαν και πάλι με δίκτυα συμφερόντων και κεντρικές πολιτικές επιλογές. Ο Νόμος του

1982 αναθεωρήθηκε τμηματικά και ουσιαστικά μέσω πελατειακών παρεμβάσεων που, σε συνεργασία και πάλι πανεπιστημιακών μεγαλοπαραγόντων με την εκάστοτε δικομματική πολιτική εξουσία, οδήγησε σε μια απέραντη κουρελού αλληλοαναιρούμενων διατάξεων που, στην πράξη, υπονομεύουν τις συνταγματικές εγγυήσεις για το αυτοδιοίκητο των ΑΕΙ, για την ελευθερία της έρευνας και της διδασκαλίας, για την υποχρέωση κοινωνικής λογοδοσίας και τη διαφάνεια, δια το δικαίωμα των πολιτών να έχουν δωρεά παιδεία σε όλα τα δημόσια εκπαιδευτήρια κάθε βαθμίδας. Από τους βρεφικούς σταθμούς και το νηπιαγωγείο ως τις μεταπτυχιακές σπουδές.

Κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί βάσιμα ότι το ελληνικό πανεπιστήμιο δεν χρειάζεται επειγόντως αλλαγές. Μικρές και μεγάλες. Διορθωτικές και ριζοσπαστικά ανατρεπτικές. Πρέπει, αύριο κιόλας, να γίνει περισσότερο ακαδημαϊκό, λιγότερο γραφειοκρατικό, να δημιουργήσει όρους πλουσιότερων δυνατοτήτων συνεργασίας με τους ερευνητικούς θεσμούς. Να καταστεί περισσότερο δημόσιο και λιγότερο κρατικό. Να ανοίξει πεδία ελευθερίας περιορίζοντας ταυτόχρονα της αυθαιρεσία και την εσωστρέφεια. Να τολμήσει τη διαφάνεια, να μην φοβηθεί το άνοιγμα και τη λογοδοσία προς την κοινωνία, εφαρμόζοντας αυστηρά του κανόνες της τέχνης και της επιστήμης και όχι ευτελείς τυφλοσούρτες επιχειρηματικού management. Να κλείσει θεσμικά τους δρόμους στα πελατειακά συστήματα, στην εξουσία των ανώτερων βαθμίδων, στη διαπλοκή με την πολιτική εξουσία, στις εσωτερικές και τις εξωτερικές δουλειές, στη διαφθορά. Οι παρεμβάσεις της Αριστεράς για την εσωτερική δημοκρατία στα τμήματα και για τον περιορισμό της μετεξέλιξης των φοιτητικών μεγάλων παρατάξεων σε συμμετόχους των αδιαφανών πελατειακών δικτύων αρχίζουν να φτιάχνουν κοινούς τόπους.

Όλα αυτά γίνονται, όλο και περισσότερο, συνείδηση σε μεγάλα σύνολα πανεπιστημιακών με διαφορετικούς ιδεολογικούς ή επιστημονικούς προσανατολισμούς. Κι αυτό το ρηξικέλευθο αποτυπώθηκε ευκρινέστατα στις εκλογές των νέων πρυτανικών αρχών που έγιναν στα τέλη του περασμένου ακαδημαϊκού έτους στα περισσότερα πανεπιστήμια. Παρά την οικονομική ασφυξία, παρά τις ελλείψεις σε διοικητική και εργαστηριακή υποστήριξη, παρά τους μεγάλους αριθμούς των φοιτητών και τους ανεπαρκέστατους αριθμούς των διδασκόντων, στα ελληνικά πανεπιστήμια έχει αρχίσει να φυσάει ένας νέος αέρας που, φέρνοντας καινούριες ιδέες, τροφοδοτεί δυναμικές ριζοσπαστικών αλλαγών, εκείνων των αλλαγών που απαιτούνται για να βρουν τη θέση που έχουν κατακτήσει και που τους αξίζει στο διεθνές ακαδημαϊκό και ερευνητικό περιβάλλον.

Σ' αυτό το πλαίσιο, φαίνεται να ωριμάζει και να κερδίζει τις ψυχές των πανεπιστημιακών λειτουργών ένα μυριόλεκτο, αλλά θολό ακόμη για τους μεγάλους αριθμούς, αίτημα ανατροπών και προοδευτικών μεταρρυθμίσεων που θα απελευθερώσουν το πανεπιστήμιο.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα, ενδεχομένως και λόγω αυτού του κλίματος, η κυβέρνηση έσπευσε να παρουσιάσει ένα σχέδιο «μεγάλης μεταρρύθμισης» στην ανώτατη εκπαίδευση. Στην αρχή μέσω φημών και παπαγαλακίων, στη συνέχεια στη φιάστα των Δελφών που βγήκε στο πάλκο κι ο ίδιος ο πρωθυπουργός απαξιώνοντας πλήρως το δημόσιο πανεπιστήμιο και τους πανεπιστημιακούς λειτουργούς, στο τέλος με τις ανακοινώσεις της Υπουργού στην τελευταία Σύνοδο των Πρυτάνεων στο Ρέθυμνο.

Ο λαϊκισμός του «αυτονόητου»

Στο κείμενο που δημοσιοποιήθηκε στο Ρέθυμνο οι διατυπώσεις ήταν προσεκτικότερες απ' ό,τι οι λεκτικές πιουέτες στους Δελφούς και περισσότερο μελετημένες. Και, για να πω του στραβού το δίκιο, οι συντάκτες του «κειμένου διαβούλευσης για την έναρξη διαλόγου» φαίνονται αρκετά καλά διαβασμένοι. Έχουν μελετήσει, δηλαδή, τις κριτικές και τις προτάσεις της Αριστεράς κι έχουν ενσωματώσει διαπιστώσεις που, όλο και περισσότερο, γίνονται αυτονόητες για τα μέλη της πανεπιστημιακής και ερευνητικής κοινότητας.

Η κυβέρνηση φαίνεται να αναγνωρίζει ότι «η δημόσια Ανώτατη Εκπαίδευση, τόσο του πανεπιστημιακού όσο και του τεχνολογικού τομέα, έχει διαγράψει τις τελευταίες δεκαετίες μια

θετική και ανοδική πορεία. Μια πορεία με αναμφισβήτητα σημαντική συμβολή στην ανάπτυξη, την πολιτική χειραφέτηση και την κοινωνική συνοχή. Μια πορεία για τα αρνητικά της οποίας σημαντική ευθύνη φέρει η πολιτεία με τις πρακτικές άκριτης ίδρυσης Ιδρυμάτων και τμημάτων, χωρίς τη διασφάλιση της απαραίτητης και ουσιαστικής διεύρυνσης των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών επιλογών των νέων, με την ομοιόμορφη και ισοπεδωτική αντιμετώπισή τους, ανεξάρτητα από τα επιτεύγματα και τις ανάγκες τους, με την περιορισμένη αυτοτέλεια των Ιδρυμάτων και τους αναποτελεσματικούς γραφειοκρατικούς ελέγχους και με τον τεχνητό περιορισμό των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων».

Ακόμη, κάθε «νέα προοπτική της Ανώτατης Εκπαίδευσης έχει ως θεμέλιο το νέο προσανατολισμό του συστήματος Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, το Νέο Σχολείο, αλλά και την οργάνωση της μεταλυκειακής Εκπαίδευσης». Ακόμη, ότι «το σημερινό πλαίσιο εποπτείας και διαχείρισης ευνοεί την αδιαφάνεια στη λειτουργία τόσο του κράτους όσο και των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, χωρίς να αποτρέπει την ανάπτυξη σχέσεων πελατειακού χαρακτήρα μεταξύ τους, [...] ευνοεί τον συνεχή κατακερματισμό των Ιδρυμάτων, των σχολών και των τμημάτων τους, χωρίς να διασφαλίζονται πάντα οι ακαδημαϊκές προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για την ποιότητα της Εκπαίδευσης, της αποτελεσματικής λειτουργίας και της εξυπηρέτησης των αναγκών της κοινωνίας και της οικονομίας».

Η κυβέρνηση φαίνεται να παραδέχεται ότι «οι θεσμικές αδυναμίες του σημερινού πλαισίου εποπτείας και χρηματοδότησης εντείνονται και από τις αδυναμίες των άλλων φορέων της δημόσιας διοίκησης (π.χ. κανόνες δημόσιου λογιστικού, υπηρεσίες δημοσιονομικού ελέγχου) με τους οποίους τα Ιδρύματα, απαραίτητα συνεργάζονται». Κι ότι ο «τρόπος εκλογής των διοικητικών οργάνων των Ιδρυμάτων, ο περιορισμός της λογοδοσίας τους σε αυτούς τους οποίους διοικούν, δημιουργεί αναποτελεσματικές εξαρτήσεις και αδράνειες»· κι ότι «οι υπάρχουσες αναλογίες διδασκόντων και φοιτητών, αναμφίβολα, δυσχεραίνουν την καλύτερη οργάνωση της μάθησης». Τέλος, κι αυτό παρμένο από την Αριστερά, τα Υπουργείο Παιδείας κλπ αποδέχεται ότι το ισχύον σύστημα πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση «επιβάλλει την επιλογή εκπαιδευτικής διαδρομής των μελλοντικών αποφοίτων ήδη πριν από την ολοκλήρωση του Λυκείου και την εισαγωγή τους στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Συχνά το Τμήμα εισόδου είναι 'τυχαίο' γεγονός ή αποτέλεσμα μερικών βαθμολογικών μορίων».

Υπάρχουν κι άλλα, αυτονόητα πλέον, που θα τα πούμε σε άλλη ευκαιρία. Διαπιστώσεις, δηλαδή, που όταν τις έλεγε η Αριστερά μας αποκαλούσαν μηδενιστές και κακορίζικους και τώρα τις προτάσσουν για να συμφωνήσει μ' αυτές ο κάθε πικραμένος.

Οι κυβερνητικές θέσεις για το Πανεπιστήμιο που εξαγγέλθηκαν στην τελευταία Σύνοδο των Πρυτάνεων παρουσιάστηκαν λοιπόν σαν δηλητηριασμένο δώρο τυλιγμένο στο γελαστό περιτύλιγμα του αυτονόητου, φέρνοντας στον νου το ξύλινο άλογο της Τροίας κι εκείνο το ρητό του Βιργιλίου από την Αινιάδα: «Timeo Danaos et dona ferentes» (για τους νεότερους που δεν έκαναν λατινικά στο σχολείο, «Φοβού τους Δαναούς και δώρα φέροντας»).

Πίσω από τα ωραία λόγια του περιτυλίγματος, καταργούνται οι ρήτρες του άρθρου 16 του Ελληνικού Συντάγματος που προβλέπουν ότι: «Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες, η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. [...] Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της, στα κρατικά εκπαιδευτήρια. [...] Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. [...] Οι καθηγητές των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι δημόσιοι λειτουργοί. Το υπόλοιπο διδακτικό προσωπικό τους επιτελεί επίσης δημόσιο λειτούργημα, με τις προϋποθέσεις που νόμος ορίζει. [...] Η επαγγελματική και κάθε άλλη ειδική εκπαίδευση παρέχεται από το Κράτος και με σχολές ανώτερης βαθμίδας [...]. Η σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες απαγορεύεται».

Ας τα δούμε όμως ποιο αναλυτικά, με την οικονομία που απαιτεί ένα σημείωμα εντεθειμένο στην

προγραμματισμένη ύλη του «Παιδεία και Κοινωνία».

Οι κυβερνητικές εξαγγελίες περί κατάργησης της Συνταγματικής τάξης και του Πανεπιστημίου

Στη Σύνοδο των Πρυτάνεων, στο Ρέθυμνο, η κυβέρνηση τσαλάκωσε το περιτύλιγμα του αυτονόητου κι αράδιασε τις προτάσεις της στο τραπέζι της «διαβούλευσης». Όχι όλες, την πρώτη μόνο δόση. Διότι έπονται κι όσα κρατούν κάτω από το τραπέζι για ν' ανακοινωθούν μετά τις εκλογές.

Με την εξαίρεση κάποιων εγκάθετων, οι πανεπιστημιακές αρχές δεν φαίνεται να πείστηκαν ότι οι κυβερνητικές θέσεις αποτελούν «βάση διαλόγου». Το αντίθετο. Με μεγαλύτερη η μικρότερη ένταση οι Πρυτάνεις των Ελληνικών ΑΕΙ αρνήθηκαν να «διαβουλευτούν» περί του εάν ισχύει στην Ελλάδα το Σύνταγμα της Ελλάδας και για το εάν θα πάψουν τα ελληνικά πανεπιστήμια να είναι πλήρως αυτοδιοικούμενα και ελεύθερα να θεραπεύουν την τέχνη και την επιστήμη, την έρευνα και τη διδασκαλία. Κι ακόμη, οι Πρυτάνεις έθεσαν στο τραπέζι την ανάγκη διαμόρφωσης ενός νέου πλαισίου λειτουργίας των ΑΕΙ που θα σέβεται το Σύνταγμα και θα λαμβάνει υπ' όψη τις νέες ανάγκες, τις ιδιομορφίες των επιστημών και τη μέριμνα εξορθολογισμού, εκδημοκρατισμού και διαφάνειας στη λειτουργία, τη δημόσια χρηματοδότηση και στη υποχρέωση κοινωνικής λογοδοσίας των ΑΕΙ.

Ας μου επιτραπεί, εδώ, ν' αφήσω στην άκρη τους ωραίους τίτλους και τις φιοριτούρες που στολίζουν το λεγόμενο «κείμενο διαβούλευσης» που κατέθεσε η υπουργός κα Διαμαντοπούλου και να έρθω στην ουσία των κυβερνητικών εξαγγελιών.

1. «Συμβούλια ΑΕΙ».

Κεντρικό ζήτημα που θέτουν οι κυβερνητικές θέσεις είναι ο περιορισμός του αυτοδιοίκητου των ΑΕΙ. Θέση της Κυβέρνησης είναι ότι η δημοκρατία και η ελευθερία βλάπτουν την ανάπτυξη της επιστήμης και της παραγωγής νέας γνώσης. Γι' αυτό και αναθέτουν την επιστημονική και ερευνητική στρατηγική των ιδρυμάτων σε ένα νέο όργανο, στο «Συμβούλιο» κάθε ΑΕΙ. Στο συμβούλιο θα υπάρχουν «άμεσα εκλεγμένα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας του Ιδρύματος», η πλειονότητα ωστόσο των μελών του ή βαρύτητα των ψήφων σε αυτό θα ορίζεται από την εκάστοτε πολιτική εξουσία. Τα διορισμένα μέλη και η ηγεσία των Συμβουλίων θα είναι «σημαντικές προσωπικότητες που έχουν διακριθεί σε διάφορους τομείς της επιστήμης, των γραμμάτων, των τεχνών και της ευρύτερης κοινωνίας». Με τη ίδια περίπτωση ρητορική, κάθε κυβέρνηση διόριζε και διορίζει τους δικούς της ανθρώπους στους «επιτυχημένους» δημόσιους οργανισμούς ή και στα πανεπιστήμια που δεν έχουν ακόμη αυτονομηθεί.

Αυτό το κυβερνητικά ελεγχόμενο Συμβούλιο θα διορίζει, μετά από διεθνή διαγωνισμό προς άγραν «ειδικών», τον Πρύτανη κάθε ΑΕΙ, θα ελέγχει τις πράξεις του και θα έχει τον τελευταίο λόγο στις αποφάσεις και τη λειτουργία των Συγκλήτων, των Σχολών και των Τμημάτων. Στ' αλήθεια, στον διεθνή διαγωνισμό θα έρθουν από το εξωτερικό αποκλειστικά και μόνο οι αποτυχημένοι και κακοπληρωμένοι (διότι ποιος πετυχημένος επιστήμονας θα έρθει Πρύτανης στην Ελλάδα με το 1/3 ή το 1/5 ή και λιγότερο του μισθού που παίρνει στο εξωτερικό;) κι από το εσωτερικό οι γνωστοί μας καθηγητές που, σε κάθε κυβερνητικό σχηματισμό πλαισιώνουν, αναποτελεσματικά συνήθως, την κρατική γραφειοκρατία.

Καθώς είπα, αυτού του τύπου τη διοίκηση την έχουμε δει πολλές φορές ως τώρα στα μη αυτόνομα Πανεπιστήμια υπό τη μορφή της Διοικούσας Επιτροπής. Τα ίδια μεγάλα λόγια στις εισηγητικές εκθέσεις περί επιστημόνων και τοπικών παραγόντων με κύρος νομιμοποιούν, τον διορισμό, στην

πράξη, κυβερνητικών προστατευόμενων, δεσποτάδων ή αποτυχημένων δημάρχων και παραγόντων «των παραγωγικών τάξεων» ή των τοπικών συμφερόντων. Δείγματα αυτής της αποτελεσματικής διοίκησης, η χρεοκοπία των δημοσίων επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας ή, εν προκειμένω, η λειτουργία της διορισμένης Διοίκησης του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου που, εμποδίζοντας με κάθε θεμιτό και αθέμιτο τρόπο την αυτονόμησή του (κι ας λέει το Σύνταγμα ότι τα ΑΕΙ «είναι πλήρως αυτοδιοικούμενα») και σε αντίθεση με τους διδάσκοντες, προσπαθεί να το καταστήσει επιχείρηση παροχής δημοσίων τίτλων σπουδών σε προβληματικά αντικείμενα και με υψηλά δίδακτρα (κι ας λέει το Σύνταγμα ότι «όλοι οι Έλληνες δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της, στα κρατικά εκπαιδευτήρια»).

2. «Οι βαθμίδες του διδακτικού προσωπικού περιορίζονται σε τρεις (μόνιμοι Καθηγητές και Αναπληρωτές Καθηγητές, επί θητεία Επίκουροι Καθηγητές)».

Οι λέκτορες εξισώνονται με τους συμβασιούχους διδάσκοντες του ΠΔ 407/80, οι οποίοι και καταργούνται. Υπάρχουν εδώ κάποια πραγματάκια που δεν λέγονται. Με τον Νόμο-πλαίσιο της κυρίας Γιαννάκου, προβλέφθηκε ο περιορισμός των ειδικών γνωστικών αντικείμενων που θεραπεύουν τα Τμήματα σε γενικά γνωστικά αντικείμενα και η υποχρεωτική υπαγωγή σε αυτά όλων των μελών ΔΕΠ των Τμημάτων, υπό τις δεδομένες ιεραρχίες. Η σημερινή κυβέρνηση, γνωρίζοντας ότι σε επόμενα τρία ή τέσσερα χρόνια πρόκειται να συνταξιοδοτηθεί το μεγαλύτερο μέρος του σημερινού Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού των ΑΕΙ, στη βαθμίδα του Καθηγητή ιδιαίτερα, άφησε τη συγκεκριμένη διάταξη του Νόμου ανενεργή. Έρχεται όμως η ώρα να τη φιλήσει ο πρίγκιπας και να ξυπνήσει. Η ερχόμενη ρύθμιση που αναμένεται, και που προκύπτει από τα συμφραζόμενα των προωθούμενων αλλαγών, είναι: Σε κάθε γνωστικό αντικείμενο ένας (1) καθηγητής, εξαιρετικά περιορισμένος αριθμός Αναπληρωτών Καθηγητών και μεγαλύτερος αριθμός επικουρικού προσωπικού επί θητεία (οι Επίκουροι Καθηγητές). Και, φυσικά, οι λέκτορες που θα γίνουν συμβασιούχοι διδάσκοντες που θα βγάζουν τη δουλειά της διδασκαλίας και θα κουβαλούν τις τσάντες των καθηγητάδων. Αναγεννιέται, δηλαδή, ο αρχαίος και αντιδραστικός θεσμός της Έδρας, μεταλλαγμένος στα πρότυπα των εταιρικών σχημάτων και των golden boys.

Για όλα αυτά υπάρχει και προσφέρεται κι ένα καρότο. «Η εξέλιξη του διδακτικού προσωπικού θα κρίνεται με κλειστή διαδικασία». Στις εξελίξεις, δηλαδή, δεν θα υπάρχουν συνυποψήφιοι των κρινόμενων. Αν ο μοναδικός κρινόμενος δεν προαχθεί, η θέση θα κηρύσσεται άγονη. Πρόκειται για τον ιδεατό τύπο του συστήματος των πελατειακών δικτύων αλλά και, το σημαντικότερο, της διάθεσης να περιοριστούν οι θέσεις ΔΕΠ.

Και η απίθανη μεγαλόσχημη σαχλαμάρα. «Τα εκλεκτορικά σώματα είναι διεθνούς σύνθεσης». Πριν τα της ουσίας, ας σταθούμε στα της πραγματολογίας. Προσωπικά, κι επιτρέψτε μου αυτό το «προσωπικό», έχοντας συμμετάσχει σε εκλεκτορικά σώματα και εξεταστικές επιτροπές διδακτορικών διατριβών σε περιφερειακά πανεπιστήμια, πλήρως εξ ιδίων εισιτήρια, ξενοδοχεία, ταξί και εστιατόρια, πάνω από 1.500 Ευρώ, κι έχω πάνε πια να τα περιμένω. Και ξαναπήγα και θα ξαναπάω πληρώνοντας από την τσέπη μου, διότι θεωρώ υποχρέωσή μου απέναντι στην πανεπιστημιακή κοινότητα, στους συναδέλφους και τους φοιτητές μου τη συμμετοχή στα όργανα αυτά. Ποιος «διεθνής» εκλέκτορας θα πάει στη Μυτιλήνη και θα βάλει τα έξοδα από τον λογαριασμό του ή θα περιμένει ένα δύο χρόνια τα πάρει πίσω; Ή είναι άλλα τα μάτια του λαγού κι άλλα της κουκουβάγιας; Υπάρχουν, δηλαδή, λεφτά γι' αυτούς αλλά όχι για τους ιθαγενείς. Κι αν υπάρχουν, έχουν μετρήσει πόσα λεφτά θα χρειαστούν κατ' έτος; Πολύ περισσότερο α' όσα χρειάζεται η αναγκαία διεύρυνση του μόνιμου προσωπικό κάποιων βιβλιοθηκών.

Αυτό, όμως, το «εκλεκτορικά σώματα διεθνούς σύνθεσης» ακούγεται από πρώτη άποψη πολύ «επιστημονικό». Ας το πληρώσουμε λοιπόν, κι ας μένουν οι βιβλιοθήκες χωρίς προσωπικό και συνδρομές στα διεθνή επιστημονικά περιοδικά και αγορές νέων βιβλίων. Τι θα πει, λοιπόν, επί της ουσίας «εκλεκτορικά σώματα διεθνούς σύνθεσης»; Θα πει, κι ας φαίνεται ακραίο, διεθνοποίηση των

πελατειακών σχέσεων. Γενίκευση των κακών ακαδημαϊκών πρακτικών που αποτυπώνονται, στατιστικώς εγνωσμένα, στα συστήματα των ετεροαναφορών, στις δημοσιεύσεις σε ελεγχόμενες από εξωπανεπιστημιακούς κύκλους διεθνείς «οικογενειακές» επιθεωρήσεις, στα συνέδρια ή στις ημερίδες των τζάμπα διακοπών σε χώρες ξωτικές και μαγεμένες (κι η δική μας είναι μια από αυτές). Ξέρω ότι μιλώ για την ακραία, αλλά στατιστικώς σημαντική, εκδοχή του πραγματικού στα διεθνή δρώμενα. Μιλώ, όμως και για τη μέση ή για τη συνήθη πρακτική στα καθ' ημάς.

Σχετικά μ' αυτά, κι ένα τελευταίο αλλά όχι ασήμαντο. Η διατύπωση «εκλεκτορικά σώματα διεθνούς σύνθεσης» γενικώς και απαρεικλίτως έρχεται, εν τέλει, να απαξιώσει πλήρως τα «εκλεκτορικά σώματα εθνικής σύνθεσης». Δηλαδή, ας πούμε, οι «ξένοι» είναι αρμοδιότεροι και ικανότεροι επιστημονικά απ' τους «ντόπιους» να κρίνουν την επιστημονική διαχείριση τεκμηρίων και δεδομένων που είναι αποτυπωμένα στην Ελληνική, σε μια γλώσσα, που δεν την καταλαβαίνουν. Πρόκειται για τη θεωρητικοποίηση και τη γενίκευση του επαρχιωτισμού.

3. «Εισαγωγή σε Σχολή και όχι σε Τμήμα».

Εδώ είναι εύκολα αναγνώσιμο το βάρος της πρότασης του ΣΥΝ και του ΣΥΡΙΖΑ για την ελεύθερη πρόσβαση στο ενιαίο πρώτο έτος ανώτατης εκπαίδευσης ανά επιστημονικό πεδίο. Μόνο που η πρόταση αυτή έχει μεταλλαχθεί στο αντίθετό της. Σε μία από τα παλιά, δηλαδή. Οι νέοι φοιτητές εισάγονται μέσω κάποιας αδιευκρίνιστης μορφής γενικών εξετάσεων σε Σχολές. Τελειώνουν ένα γενικό πρώτο έτος και έπειτα, δια της συμβολής των παρατάξεων και των πελατειακών δικτύων, θα εισάγονται σε Τμήματα βάσει της βαθμολογίας που τους έδωσαν οι καθηγητές τους. Το μόνο θετικό στοιχείο του δράματος που λέγεται «Πανελλαδικές Εξετάσεις», το αδιάβλητο δηλαδή, πετάγεται στην κάλαθο των αχρήστων. Αυτό, όμως, δεν είναι παρά μία λεπτομέρεια. Σημαντική αλλά λεπτομέρεια. Το ουσιωδέστερο για το μέλλον της ανώτατης εκπαίδευσης είναι πως καταργείται η ρήτρα του Νόμου 1268/82(που έχει ακυρωθεί στην πράξη με την ευλογία των κυβερνήσεων και «τις πρακτικές άκριτης ίδρυσης Ιδρυμάτων και Τμημάτων») ότι «ένα Τμήμα αντιστοιχεί σε μία επιστήμη». Με βάση το σχέδιο, τα πτυχία θα τα απονέμει πλέον η Σχολή και όχι το Τμήμα «που θεραπεύει μία επιστήμη». Η Σχολή θα αναθέτει στα Τμήματα «την οργάνωση και προσφορά των διαφορετικών και ευέλικτα δομημένων προγραμμάτων σπουδών». Και από τα Τμήματα θα αφαιρεθεί η ευθύνη κατάρτισης των προγραμμάτων σπουδών και θα τους ανατεθεί μόνο «η ευθύνη για την οργάνωση της διδασκαλίας και τη συνεχή βελτίωση της μάθησης σε αυτά».

Αν αυτά γίνουν νόμος του κράτους, τότε τα Τμήματα θα γίνουν «μονάδες παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών», δεν θα εκπροσωπούνται στις Συγκλήτους και η λειτουργία τους θα περιορίζεται στην προσφορά «επιμέρους προγραμμάτων σπουδών της Σχολής».

Πολλά από αυτά μπορεί να αναιρεθούν από την Κυβέρνηση δια του «δεν τα εννοούσαμε έτσι ακριβώς», δεν προλάβουμε να «τα γράψουμε καλά» και δια του «μας παρεξηγήσατε». Ακόμη κι αν γίνει έτσι όμως, αυτές οι πρώτες διατυπώσεις του σχεδίου που δόθηκε στη δημοσιότητα προδίδουν ευκρινώς τις προθέσεις και τη στρατηγική: Κατάργηση της ευρωπαϊκής παράδοσης του πανεπιστημίου που παράγει και διαχέει νέα γνώση, κατάργηση του δημόσιου και ακαδημαϊκού πανεπιστημίου που διαμορφώνει επιστήμονες με γνώσεις και πειθαρχίες.

Πρόκειται απλώς για κακοποίηση επιστημονικών εννοιών και προχειρότητα, για παντελή άγνοια των συζητήσεων και της διεθνούς εμπειρίας για τα προβλήματα και τις προοπτικές του «μαζικοποιημένου πανεπιστημίου» και της ανάγκης να συνεχίσουν τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα να είναι υποκειμένα των αναγκών και των όρων παραγωγής γνώσης και παραγωγής επιστημονικού δυναμικού; Είναι και αυτά. Κυρίως, όμως, οι κυβερνητικές εξαγγελίες είναι δείγματα της φανατικής προσήλωσης των κυβερνώντων στα *credo*, στην πίστη στις διδαχές του νεοφιλελεύθερου ευαγγελίου που διακονούν κάποιοι καλοπληρωμένοι και καλοδικτυωμένοι γραφειοκράτες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σε τέτοιους κύκλους άλλωστε «ανδρώθηκαν» πολιτικά η

κα Διαμαντόπουλου και τα στελέχη του επιτελείου της.

4. «Πλήρης εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πιστωτικών Μονάδων».

Εδώ, φυσικά, τα πεπραγμένα και οι σχεδιασμοί (ενδεχομένως και οι δεσμεύσεις) της κυβέρνησης μένουν έξω από το κείμενο του σχεδίου. Πέρα από τη δεδομένη ανάγκη της επικοινωνίας με τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια και τις ανταλλαγές φοιτητών μέσω των προγραμμάτων Socrates-Erasmus, το ουσιαστικό που συσκοτίζεται εντάχως είναι η δηλωμένη πρόθεση της κυβέρνησης να εντάξει στο σύστημα απονομής και αναγνώρισης των κρατικών πτυχίων τα «μαθήματα» που προσφέρουν τα μαγαζιά που αυτοορίζονται ως «κολέγια» καθώς και οι πρακτικές επιμόρφωσης των υπαλλήλων και των στελεχών τους που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις και που θα ήθελαν να βρεθεί τρόπος να συμμετέχει στα έξοδα και το Δημόσιο. Ήδη, στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο χρηματοδοτείται ένα πρόγραμμα για την αναγνώριση στα πτυχία των ελληνικών ΑΕΙ «πιστωτικών μονάδων» που προκύπτουν από μορφές «άτυπης εκπαίδευσης» και που υποτίθεται ότι φτιάχνουν «δεξιότητα επικοινωνίας, ικανότητα σε θέματα διαχείρισης, ικανότητα διοργάνωσης εκδηλώσεων, ικανότητα διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού, ικανότητα ηγεσίας» κλπ και «πρέπει να ενσωματωθούν σε μια πιο σφαιρική αξιολόγηση των φοιτητών». Εν τέλει, παρά τη συνταγματική ρήτρα ότι «η σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες απαγορεύεται», θα επιτρέπεται σε ιδιώτες να έχουν ή να φτιάχνουν μαγαζιά που πωλούν «δεξιότητες» ως πανεπιστημιακά μαθήματα, τα οποία θα αναγνωρίζονται στα πτυχία. Το ζήτημα επιδέχεται μεγάλης ανάπτυξης αλλά, εν προκειμένω, δεν το επιτρέπει η οικονομία του φύλλου. Θα επανέλθω.

5. «Στήριξη της ίδρυσης παραρτημάτων των ελληνικών Ιδρυμάτων σε άλλες χώρες».

Τούτο είναι το καινούριο που η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ διερρήγγυαν τα ιμάτιά τους στη Βουλή ότι δεν πρόκειται να το πράξουν. Κατά την ψήφιση του νόμου για τα «κολέγια», ο ΣΥΡΙΖΑ είχε ζητήσει την απαγόρευση της δικαιόχρησης (franchising) ακαδημαϊκών τίτλων από τα ελληνικά πανεπιστήμια. Και τούτο διότι στην ευρωπαϊκή νομοθεσία, αν ένα κράτος επιτρέπει στα δικά του ιδρύματα την πώληση των πανεπιστημιακών τίτλων σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, δεν μπορεί να απαγορεύσει αντίστοιχες εμπορικές πράξεις στο εσωτερικό του. Μεγάλη κουβέντα, που δεν είναι του παρόντος. Η κυβέρνηση, λοιπόν, φαίνεται να επιλέγει ένα τρόπο αυτοχρηματοδότησης των ΑΕΙ για την εκβιασμένης πώλησης των τίτλων τους σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, κυρίως του βαλκανικού χώρου.

Στο κείμενο της διαβούλευσης λέγεται ρητά ότι «Το ύψος των μισθών του προσωπικού των Ιδρυμάτων καθορίζεται από την πολιτεία, ιδιαίτερα ως προς τα ελάχιστα όρια» Και ότι «η πολιτεία χρηματοδοτεί το προσωπικό των Ιδρυμάτων [...] στη βάση -αμοιβαία δεσμευτικών-προγραμματικών συμφωνιών». Τι πάει να πει ετούτο; Ότι τα μέλη ΔΕΠ, για να συμπληρώνουν αποδοχές που θα τους επιτρέπουν να πληρώνουν τα βιβλία που αγοράζουν, θα πρέπει να συναινέσουν στις επιχειρηματικές συμφωνίες που καταρτίσουν τα διορισμένα Συμβούλια με ιδιωτικές επιχειρήσεις του εξωτερικού. Κι αυτή η συναίνεση ορίζεται ως όρος για τη θετική ή την αρνητική «αξιολόγηση των ιδίων και των Ιδρυμάτων τους. Εκβίαση, δηλαδή, των ανθρώπων που έχουν την ανθρώπινη ανάγκη να τρώνε και να θρέφουν τα παιδιά και τους γέροντες της οικογένειας. Τελικά εισάγεται ένα σύστημα «ευελιξίας» στις αποδοχές των μελών ΔΕΠ, που οδηγεί καθεμία και καθ' έναν στο τραπέζι της ατομικής διαπραγμάτευσης με τις διοικήσεις και στην αναζήτηση εξωτερικών πόρων από την αγορά.

6. «Θεσμοί χρηματοδότησης: διαφάνεια και εμπιστοσύνη».

Σύμφωνα με το σχέδιο, η χρηματοδότηση των ΑΕΙ θα γίνεται μέσω «ειδικής υπηρεσίας, η οποία με

την υποστήριξη ειδικών επιστημόνων και φορέων, αναλαμβάνει τη διαπραγμάτευση και την υπογραφή των προγραμματικών συμβάσεων με τα Ιδρύματα, τη διαχείριση και κατανομή της δημόσιας χρηματοδότησης στα Ιδρύματα, την κοστολόγηση των υπηρεσιών, την επεξεργασία σχετικών δεικτών και προτύπων, και τη συλλογή των απαραίτητων στοιχείων από τα επιμέρους Ιδρύματα». Εκείνο το παλιό, ότι η «αξιολόγηση» δεν θα συνδέεται με τη χρηματοδότηση αλλά ότι θα αποτελεί όρο βελτίωσης των αδυναμιών των ΑΕΙ, των Σχολών και των Τμημάτων, πάει περίπατο. Η πρόταση της κυβέρνησης είναι η «μετεξέλιξη της Ανεξάρτητης Αρχής για τη Διασφάλιση της Ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης (Α.ΔΙ.Π.) σε Ανεξάρτητη Αρχή Αξιολόγησης, Πιστοποίησης και Χρηματοδότησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης». Οι διδάσκοντες, δηλαδή, των φτωχών ΑΕΙ θα συνεχίσουν ν' αγοράζουν ρεφενέ τις καρέκλες για να κάθονται οι φοιτητές τους ή να πληρώνουν ρεφενέ τις υπηρεσίες υποστήριξης των μεταπτυχιακών σπουδών. Ενοχλούν όλα αυτά καθώς ήδη τα πανεπιστήμια, παρ' ότι τυπικά η παιδεία εξαιρείται από το μνημόνιο, χάνουν το ένα τρίτο τουλάχιστον της χρηματοδότησής τους.

Υπάρχουν κι άλλα πολλά, κρυμμένα σε φαινομενικά ανώδυνες φράσεις ή σε δρομολογημένες διαδικασίες που δεν χωρούν στη σημείωσα αυτό. Ανάμεσα σ' αυτά, η σημασία των περι «Χωροταξικής και θεματικής αναδιάρθρωσης» των Πανεπιστημίων, τα περι «Σύστασης 'Μεταπτυχιακών Σχολών'», τα περι «Δια βίου Μάθηση», τα περι «προγραμματικών συμφωνιών» συνδεδεμένων με την «αξιολόγηση» και τη χρηματοδότηση των ΑΕΙ και τα περι «πιστοποίηση των προγραμμάτων σπουδών των ελληνικών Ιδρυμάτων από διεθνείς επιτροπές» και, κυρίως, η προαναγγελθείσα εξαφάνιση των κοινωνικών και ανθρωπιστικών σπουδών στην Ελλάδα, που θα τα συζητήσουμε σε επόμενη ευκαιρία.

Καθώς είπα στην αρχή αυτού του κειμένου, η κυβέρνηση επισημαίνει υπαρκτά προβλήματα και αδυναμίες στοχεύοντας να πείσει τους καλόπιστους ανθρώπους. Επισημαίνει τη διάλυση που έχουν φέρει οι ως σήμερα οι πολιτικές παρεμβάσεις των δύο κομμάτων εξουσίας, αναλαμβάνει κι ένα μέρος της ευθύνης γι' αυτό και θεωρεί ότι έρχεται ξεπλυμένη να απαλλάξει το πανεπιστήμιο από αναχρονισμούς, γραφειοκρατίες και πελατειακά δίκτυα. Ελπίζει, δηλαδή, να πάρει μαζί της τον μέσο καλό και τίμιο πανεπιστημιακό που κοιτάει με φιλότιμο τη δουλειά του. Κι αυτό πρέπει να το σπάσουμε. Διότι στο όνομα του νοικοκυρέματος έρχεται η καταστροφή και η φίμωση των ώριμων αιτημάτων της πανεπιστημιακής κοινότητας για μια προοδευτική και επιστημονικά αναγκαία αναδιάρθρωση του Νόμου-πλαίσιο και των ερευνητικών και μαθησιακών λειτουργιών που επιτελούν τα πανεπιστήμια.

Εδώ είναι το στοίχημα. Πρέπει να βρούμε, να πείσουμε και να φέρουμε μαζί μας κάθε πανεπιστημιακό που έχει λόγο να υπερασπιστεί τη δουλειά του, τους φοιτητές του και την ελευθερία στην έρευνα και τη διδασκαλία. z